

HE 21/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä. Laissa annettaisiin räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät kansalliset säännökset toimivaltaisista viranomaisista, lupajärjestelmän perustamisesta,

muutoksenhausta sekä räjähteiden lähtöainerikkomuksesta.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin säännös oikeudesta tallentaa poliisin hallintoasiaintietojärjestelmään lähtöainelupaa koskevat tiedot.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2 päivänä syyskuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO JA NYKYTILA.....	3
2 LÄHTÖAINEASETUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	4
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3.1 Täydentävän lainsäädännön tarpeellisuus.....	7
3.2 Lupajärjestelmä	8
3.3 Kansallinen yhteispiste epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten	8
3.4 Seuraamukset.....	8
3.5 Uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista päättäminen	9
3.6 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Vaikutukset yksityishenkilöille.....	9
4.2 Vaikutukset yrityksille.....	9
4.3 Vaikutukset viranomaisille.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	12
1.1 Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä	12
1.2 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	18
2 VOIMAANTULO	18
LAKIEHDOTUKSET	19
1. Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä.....	19
2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n muuttamisesta	22
LIITE	23
RINNAKKAISTEKSTI	23
2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n muuttamisesta	23

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto ja nykytila

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saatamisesta ja käytöstä (EU) N:o 98/2013 annettiin 15 päivänä tammikuuta 2013 (jäljempänä *lähtöaineasetus*). Lähtöaineasetus tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2013. Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 2 päivästä syyskuuta 2014 lukien. Lähtöaineasetuksen tavoitteena on rajoittaa terroristien mahdollisuutta hankkia räjähteiden lähtöaineita.

Lähtöaineasetuksessa säädetään tiettyjen sellaisten aineiden tai seosten asettamisesta saataville, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, joita voitaisiin käyttää väärin räjähteiden laittomaan valmistukseen. Kyseiset aineet luetellaan asetuksen liitteessä I, jossa myös määritellään ne pitoisuuksien raja-arvot, joita korkeammat pitoisuudet kuuluvat asetuksen soveltamisalaan. Lähtöaineasetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee kieltää tällaisten aineiden asettaminen yleisön saataville, eivätkä nämä saa tuoda, pitää hallussa tai käyttää niitä. Lähtöaineasetus ei tältä osin koske ammattikäyttöä.

Lähtöaineasetus antaa kuitenkin jäsenvaltiolle kolme mahdollisuutta poiketa asetuksen liitteessä I mainittujen aineiden täyskiellosta. Ensinnäkin jäsenvaltio voi ottaa kyseisten aineiden osalta käyttöön lupajärjestelmän. Toiseksi jäsenvaltio voi kolmen aineen eli vetyperoksidin (CAS RN 7722-84-1) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 35 painoprosentin pitoisuutena, nitrometaanin (CAS RN 75-52-5) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 40 painoprosentin pitoisuutena ja typpihapon (CAS RN 7697-37-2) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 10 painoprosentin pitoisuutena osalta ottaa käyttöön rekisteröintijärjestelmän. Kolmanneksi jos jäsenvaltioilla oli 1.3.2013 olemassa rekisteröintijärjestelmä, jossa edellytetään että talouden toimijat, jotka asettavat yleisön saataville yhtä tai useampaa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja räjähteiden

lähtöainetta, rekisteröivät tällaiset liiketoimet, kyseinen jäsenvaltio voi säilyttää järjestelmänsä.

Suomessa ei ole ollut käytössä rekisteröintijärjestelmää. Siten Suomen vaihtoehtoina ovat joko kieltää lähtöaineasetuksen liitteessä I mainitut räjähteiden lähtöaineet kokonaan tai ottaa käyttöön lupajärjestelmä kaikkien tai tiettyjen aineiden osalta tai ottaa käyttöön rekisteröintijärjestelmä vetyperoksidin, nitrometaanin tai typpihapon tai jonkun tai joidenkin niistä osalta tiettyjen pitoisuuksien rajoissa ja muiden aineiden osalta lupajärjestelmä tai kieltää muut aineet kokonaan.

Lähtöaineasetuksen liitteessä II on mainittu ne aineet, joita koskevista epäilyttävistä liiketoimista on ilmoitettava jäsenvaltion perustamalle kansalliselle yhteyspisteelle. Ilmoitus on tehtävä myös aineiden merkittävistä katoamisista tai varkauksista. Sama velvollisuus koskee myös lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja aineita. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös ammattikäyttöä. Suomessa ei ole käytössä vastaavanlaista ilmoitusmenettelyä kyseisten aineiden osalta.

Liitteessä II mainitulle ammoniumnitraatille (CAS RN 6484-52-2) typpipitoisuus ammoniumnitraatista laskettuna 16 painoprosenttia tai korkeampi on kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/EY ja 2000/21/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1907/2006 asetettu luovutuskielto yleisölle. Aineen hallussapito on kuitenkin sallittu. Muilla lähtöaineasetuksen liitteissä mainituilla aineilla ei Suomessa tällä hetkellä ole luovutus- tai hallussapitorajoituksia.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ylläpitää kemikaalituoterekisteriä. Rekisterissä olevat tiedot perustuvat kemikaalien valmistajien ja

maahantuojien tekemiin ilmoituksiin. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ei kuitenkaan seuraa kemikaalien jakeluketjua maahantuonnista eteenpäin. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo myös kaupallisten räjähteiden maahantuontia ja varastointia.

Lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita on tuotteesta riippuen myynnissä useissa liikkeissä. Niitä koskevien ostolupahakemusten määrän arvioimiseksi ei ole olemassa suoraan sovellettavissa olevaa tilastotietoa. Lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden myyntirajoitukset koskevat vain yleisöä, mutta markkinoilla on lukuisia näitä kemikaaleja sisältäviä kemikaalituotteita, joita hankitaan myös ammattikäyttöön, vaikkakin nämä tuotteet ovat ensisijaisesti kuluttajatuotteiksi tarkoitettuja. Mikään ei toisaalta estä kuluttajaa halutessaan ostamasta ammattikäyttöön tarkoitettuja kemikaalituotteita. On siis olemassa kuluttajakäytön ja ammattikäytön päällekkäisyyttä, joten, vaikka myyntitilastoinnissa tehtäisiin kuluttajatuote/ammattituote -erottelu, ei se paljasta todellista kuluttajamyntimäärää.

Lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineista vetyperoksidilla ja typpihapolla on eniten laillista kotitalous- ja harrastuskäyttöä. Vetyperoksidia on esimerkiksi puhdistus- ja pesuaineissa sekä valkaisu- ja desinfiointiaineissa mutta niiden pitoisuudet harvemmin ylittävät lähtöaineasetuksen liitteessä I mainitut raja-arvot. Vetyperoksidituotteiden käyttötottumuksissa voi olla merkittäviä maakohtaisia eroja. Suomessa ei esimerkiksi juuri tarvita yksityisten uima-altaiden puhdistuskemikaaleja. Typpihappoa on esimerkiksi laboratoriokemikaaleissa, valokuvauskemikaaleissa, hitsaus- ja juottoaineissa sekä pintakäsittelyaineissa. Nitrometaania on polttoaineissa ja sitä käytetään ammattikäytön lisäksi harrastustoiminnassa. Klooraateilla ja perkloraateilla ei käytännössä ole kotitalous- tai harrastuskäyttöä. On myös todennäköistä, että lähtöaineasetuksen soveltamisen alettua, markkinoille tulee korvaavia tuotteita.

Yksityinen tuonti jakautuu toiminnallisesti kahteen eri osa-alueeseen. Ensinnäkin kyse voi olla rahtina, postin tai muiden kuriirien

välityksellä toteutettu tuonti. Toiseksi kyse voi olla matkustajien henkilökohtaisina matkustajatuomisina tapahtuva tuonti. Tulli valvoo lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden yksityistä maahantuontia Suomeen.

Kaikkia lähtöaineasetuksen liitteissä mainittuja aineita on Suomessa käytetty omatekoisten räjähteiden valmistamiseen mutta valmistamisen motiivina on hyvin harvoin ollut henkilöiden tai omaisuuden vahingoittamistarkoitus. Aineiden käyttöä terroristisessa toiminnassa ei Suomessa ole esiintynyt.

2 Lähtöaineasetuksen pääasiallinen sisältö

Asetuksen 1 artiklan mukaan asetuksen tarkoituksena on rajoittaa yleisön (englanniksi ”general public”) mahdollisuuksia hankkia sellaisia aineita tai seoksia, joita voitaisiin käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen. Ehdotuksessa annetaan yhdenmukaiset säännöt edellä mainittujen aineiden saataville asettamisesta, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä. Lisäksi tarkoituksena on varmistaa, että epäilyttävistä liiketoimista koko toimitusketjussa ilmoitetaan asianmukaisesti. Yleisöön kuuluvalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä hänen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa. Jatkossa esityksessä käytetään sanan yleisö sijasta sanaa yksityishenkilö, joka on ilmaisultaan selkeämpi ja yksiselitteisempi.

Asetuksen 2 artiklassa määritellään asetuksen soveltamisala. Asetusta sovelletaan sen liitteissä lueteltuihin aineisiin ja kyseisiä aineita sisältäviin seoksiin. Asetuksessa on kaksi liitettä. Ensimmäisessä liitteessä luetaan aineet, joita luovutetaan yksityishenkilölle sellaisenaan tai niitä sisältävinä seoksina ainoastaan, jos pitoisuus on yhtä suuri tai pienempi kuin liitteessä esitetty raja-arvo. Nämä aineet ovat vetyperoksidi, nitrometaani, typpihappo, kaliumklooraatti, kaliumperklooraatti, natriumklooraatti ja natriumperklooraatti. Toisessa liitteessä luetaan aineet (sellaisenaan tai seoksissa), joita koskevista epäilyttävistä liiketoimista talouden toimijoiden on ilmoitettava kansallisesti pe-

rustettavalle yhteystaholle. Nämä aineet ovat heksamiini, rikkihappo, asetoni, kaliumnitraatti, natriumnitraatti, kalsiumnitraatti, kalsium-ammonium-nitraatti ja ammoniumnitraatti. Artiklassa säädetään myös poikkeuksista asetuksen soveltamisalaan.

Asetuksen 3 artikla sisältää asetuksessa käytettyjen käsitteiden tarkemmat määritelmät ja täsmentää näin ollen osaltaan asetuksen soveltamisalaa. Artiklan 1 kohdan mukaan aineella ja 2 kohdan mukaan seoksella tarkoitetaan kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/EY ja 2000/21/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ainetta ja 2 kohdassa tarkoitettua seosta. Kuten jo edellä todettiin, yleisön edustajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä hänen tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa. Tästä säädetään kohdassa 7. Artiklan 9 kohdan mukaan talouden toimijalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkisyhteisöä taikka tällaisten henkilöiden ja/tai elinten ryhmää, joka toimittaa tuotteita tai palveluja markkinoille. Artiklan 10 kohdan mukaan rajoitetulla räjähteiden lähtöaineella tarkoitetaan ainetta, joka on merkitty liitteessä I olevaan luetteloon ja jonka pitoisuus ylittää sille vahvistetun raja-arvon; myös seosta tai toista ainetta, jossa tällaista luetteloitua ainetta esiintyy pitoisuutena, joka ylittää sille vahvistetun raja-arvon. Esityksessä ei käytetä termiä rajoitettu räjähteen lähtöaine vaan sen sijasta viitataan lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuihin aineisiin.

Asetuksen 4 artiklan mukaan pääsääntönä on, ettei lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita saa asettaa yksityishenkilöiden saataville, eivätkä nämä saa tuoda maahan, pitää hallussaan tai käyttää niitä. Poikkeuksena tästä jäsenvaltiot voivat

ensinnäkin säilyttää tai perustaa lupajärjestelmiä, joiden puitteissa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja räjähteiden lähtöaineita voidaan asettaa yksityishenkilöiden saataville tai nämä voivat pitää hallussaan ja käyttää niitä, kun ovat saaneet tähän asianmukaisen luvan.

Toisena poikkeuksena jäsenvaltioilla on mahdollisuus säilyttää tai perustaa rekisteröintijärjestelmiä, joiden puitteissa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja räjähteiden lähtöaineita voidaan asettaa yksityishenkilöiden saataville tai nämä voivat pitää hallussaan ja käyttää niitä, jos talouden toimija, joka asettaa aineen saataville rekisteröi kunkin liiketoimen. Tällöin rekisteröintivelvollisuus koskee seuraavia aineita:

- vetyperoksidi (CAS RN 7722-84-1) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 35 painoprosentin pitoisuutena;
- nitrometaani (CAS RN 75-52-5) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 40 painoprosentin pitoisuutena;
- typpihappo (CAS RN 7697-37-2) liitteessä I vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 10 painoprosentin pitoisuutena.

Kolmantena poikkeuksena asetuksen 17 artiklan mukaan jos jäsenvaltioilla oli 1.3.2013 olemassa rekisteröintijärjestelmä, jossa edellytetään että talouden toimijat, jotka asettavat yksityishenkilöiden saataville yhtä tai useampaa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittua räjähteiden lähtöainetta, rekisteröivät tällaiset liiketoimet, kyseinen jäsenvaltio voi poiketa edellä mainituista säädöksistä.

Asetuksen 4 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikista toimenpiteistä, joita ne toteuttavat järjestelmien panemiseksi täytäntöön. Komissio julkaisee luetteloa jäsenvaltioiden ilmoittamista toimenpiteistä.

Artiklan 5 mukaan talouden toimijan on varmistettava, että aineen pakkauksessa on asianmukainen merkintä siitä, että aineen hankkimista, hallussapitoa tai käyttöä koskee 4 artiklassa säädetty rajoitus.

Artiklassa 6 säädetään vapaasta liikkuvuudesta. Jollei lähtöaineasetuksessa tai muussa unionin säädöksissä toisin säädetä, jäsenval-

tiot eivät saa räjähteiden laittoman valmistuksen estämiseen liittyvin perustein kieltää, rajoittaa tai estää liitteessä I luetteloitujen aineiden, joiden pitoisuus ei ylitä kyseisessä liitteessä asetettuja raja-arvoja tai liitteessä II luetteloitujen aineiden asettamista saataville.

Artiklassa 7 säädetään luvista. Artikla koskee jäsenvaltioita, jotka päättävät ottaa käyttöön lupajärjestelmän, kuten Suomi. Artiklan 1 kohdan mukaan jos jäsenvaltio antaa lupia lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden hankintaan, tuontiin, hallussapitoon tai käyttöön, sen on vahvistettava luvan myöntämistä koskevat säännöt. Harkitessaan luvan myöntämistä jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on otettava huomioon erityisesti aineen aiotun käyttötaroituksen laillisuus. Lupa on evättävä, jos on perusteltu syy, epäillä aiotun käytön laillisuutta tai käyttäjän aikomuksia käyttää sitä lailliseen tarkoitukseen.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltainen viranomainen voi valita, miten luvan voimassaoloaikaa rajoitetaan, myöntämällä sen yhtä tai useampaa käyttökertaa varten enintään kolmen vuoden ajaksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat periä hakijoilta lupahakemuksesta maksun. Maksujen suuruus ei saa ylittää hakemuksen käsittelykustannuksia.

Artiklan 4 kohdan mukaan toimivaltainen viranomainen voi keskeyttää luvan voimassaolon tai peruttaa luvan, jos on perusteltu syy epäillä, etteivät luvan myöntämisedellytykset enää täyty.

Toimivaltaisen viranomaisen päätöksiä koskevat muutoksenhakupyynnöt sekä lupaehtojen noudattamista koskevat riidat on artiklan 5 kohdan mukaan saatettava asiasta kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaan elimen käsiteltäväksi.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten myöntämät luvat voidaan tunnustaa muissa jäsenvaltioissa. Komissio laatii ohjeet lupien teknisistä yksityiskohdista niiden vastavuoroisen tunnustamisen helpottamiseksi.

Artiklassa 8 säädetään liiketoimien rekisteröinnistä. Artikla koskee jäsenvaltioita, jotka päättävät ottaa käyttöön rekisteröinnin ase-

tuksen 4 artiklan 3 kohdassa mainittujen aineiden tai jonkun tai joidenkin niistä osalta. Rekisteröinnin yhteydessä yksityishenkilöiden on todistettava henkilöllisyytensä virallisella henkilöasiakirjalla.

Artiklan 2 kohdassa on mainittu ne tiedot, joita rekisteriin on vähintään sisällytettävä.

Artiklan 3 ja 4 kohdissa säädetään rekisterin säilyttämisestä. Rekisteri on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä päivästä lukien, jona liiketoimi tapahtui.

Artiklassa 9 on säännökset epäilyttävistä liiketoimista, lähtöaineiden katoamisista ja varkauksista ilmoittamisesta.

Artiklan 2 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on perustettava yksi tai useampi kansallinen yhteyspiste ja ilmoitettava selvästi sen tai kunkin puhelinnumero ja sähköpostiosoite epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten.

Artiklan 3 kohdan mukaan talouden toimijat voivat pidättää itsellään oikeuden kieltäytyä liiketoimista. Tuolloin niiden on ilmoitettava liiketoimista tai sen yrityksestä ilman aiheutonta viivytystä sen jäsenvaltion kansalliselle yhteyspisteelle, jossa liiketoimi oli tarkoitus toteuttaa. Liiketoimen epäilyttävyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon kaikki olosuhteet ja erityisesti asiakkaan osalta kohdan a – e alakohdassa mainitut seikat.

Artiklan 4 kohdassa säädetään talouden toimijan velvollisuudesta ilmoittaa myös asetuksen liitteissä lueteltujen aineiden ja niitä sisältävien seosten tai aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista sen jäsenvaltion kansalliselle yhteyspisteelle, jossa katoaminen tai varkaus tapahtui.

Artiklan 5 kohdassa on säännökset komission laatimista ohjeista kemikaalien toimitusketjun ja tarvittaessa toimivaltaisten viranomaisten avuksi artiklassa säädetyistä tilanteista.

Artiklassa 10 säädetään tietosuojasta.

Artiklan 11 mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä lähtöaineasetuksen rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuramusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Artiklassa 12 komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säännöksiä artiklassa tarkemmin säädettyissä tapauksissa. Kyse on lähtöaineasetuksen liitteiden muuttamisesta.

Artiklassa 13 on säännökset suojalausekkeesta. Artiklan 1 kohdan mukaan jos jäsenvaltiolla on perusteltu syy uskoa, että tiettyä ainetta, jota ei ole lueteltu liitteissä, voitaisiin käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen, se voi rajoittaa kyseisen aineen tai kyseistä ainetta sisältävien seoksien tai aineiden asettamista saataville, hallussapitoa ja käyttöä, tai kieltää nämä kokonaan taikka määrätä, että aineeseen sovelletaan asetuksen 9 artiklan mukaista epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan jos jäsenvaltiolla on perusteltu syy uskoa, että tiettyä liitteessä I luetteloitua ainetta voitaisiin käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen liitteessä I vahvistettua raja-arvoa pienempänä pitoisuutena, sen voi menetellä 1 kohdassa mainituin tavoin pois lukien asetuksen artiklan 9 soveltaminen.

Artiklan 3 kohdan mukaan jos jäsenvaltiolla on perusteltu syy vahvistaa pitoisuuden raja-arvo, jonka ylittyessä liitteessä II luetteloituun aineeseen olisi sovellettava rajoituksia, joita muutoin sovelletaan rajoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin, se voi rajoittaa kyseisen aineen asettamista saataville, hallussapitoa ja käyttöä, tai kieltää nämä kokonaan asettamalla sallitun enimmäispitoisuuden.

Jos jäsenvaltio rajoittaa tai kieltää aineita edellä mainitun mukaisesti sen on viipymättä ilmoitettava tästä komissiolle ja muille jäsenvaltioille ja annettava asiaan liittyvät perustelut.

Komissio tutkii välittömästi ilmoituksen saatuaan olisiko liitteisiin tehtävä muutoksia asetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti tai olisiko sen laadittava säädösehdotus liitteiden muuttamiseksi.

Artiklassa 14 on säännökset komissiolle siirrettävästä vallasta antaa delegoituja säädöksiä ja artiklassa 15 säädökset kiireellisessä menettelyssä annetuista delegoiduista säädöksistä.

Artikla 16 sisältää siirtymäsäännöksen. Sen mukaan yksityishenkilöiden on edelleen sallittua pitää hallussaan ja käyttää rajoitettuja

räjähteiden lähtöaineita 2 päivään maaliskuuta 2016.

Artiklassa 17 on säännös olemassa olevista rekisteröintijärjestelmistä. Sen mukaan jäsenvaltio, jolla oli 1 päivänä maaliskuuta 2013 olemassa artiklassa tarkemmin säädetty rekisteröintijärjestelmä, voi poiketa asetuksen tietyistä säännöksistä artiklassa tarkemmin säädetyin tavoin.

Artiklassa 18 on säännökset asetuksen uudelleen tarkastelusta ja artiklassa 19 voimaantulosäännös. Lähtöaineasetus tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2013 ja sitä aletaan soveltaa 2 päivänä syyskuuta 2014.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Täydentävän lainsäädännön tarpeellisuus

Lähtöaineasetuksen soveltaminen edellyttää täydentävää kansallista sääntelyä, koska siinä on jätetty eräitä kysymyksiä kansallisesti ratkaistaviksi. Ehdotetulla lainsäädännöllä täydennetään lähtöaineasetuksen säännöksiä siltä osin kun se on välttämätöntä.

Lähtöaineasetuksesta aiheutuva täydentävä kansallinen säätely annetaan omana lakina, koska säätelyn sijoittaminen jo olemassa olevaan lainsäädäntöön ei olisi tarkoituksenmukaista ottaen huomioon asetuksen tavoite. Kemikaalilain (599/2013) tarkoituksena on terveyden ja ympäristön suojelu kemikaalien aiheuttamilta vaaroilta ja haitoilta. Kemikaalilaki ja sen soveltamisalaan liittyvät Euroopan unionin asetukset sisältävät kemikaalien valmistukseen, markkinoille saattamiseen ja jakeluun liittyviä velvoitteita, joita sovelletaan myös lähtöaineasetuksen tarkoitamiin kemikaaleihin. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) tarkoituksena on ehkäistä ja torjua vaarallisten kemikaalien sekä räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää yleistä turvallisuutta. Yleisen turvallisuuden edistämiseen pyritään ennen muuta säätelemällä aineista, joiden jo itses-

sään voidaan katsoa olevan vaarallisia. Vaarallisuudella tarkoitetaan kemikaalien omia haitallisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi myrkyllisyyttä, karsinogeenisuutta, syövyttävyyttä, palovaarallisuutta ja muita itse aineen turvallisuuteen liittyviä ominaisuuksia.

Lähtöaineasetuksen tavoitteena sen sijaan on edistää yleistä turvallisuutta säätelemällä sitä, ettei tiettyjä aineita voitaisi käyttää räjähteiden valmistamiseen rajoittamalla näiden lähtöaineiden saatavuutta. Tähän asti lähtöaineasetuksessa tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden hankintaa ja hallussapitoa ei ole ammoniumnitraattia lukuun ottamatta rajoitettu.

3.2 Lupajärjestelmä

Suomessa esitetään otettavaksi käyttöön lupajärjestelmä kaikkien lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden osalta. Lupajärjestelmän voidaan katsoa olevan rekisteröintijärjestelmää tehokkaampi keino torjua aineiden pääymistä laittomaan toimintaan. Rekisteröintijärjestelmän ongelma on, miten tiedot siirtyvät yksittäisestä, aineita myyvistä yrityksestä viranomaisille. Ilman tiedon siirtymistä ei rekisteröintijärjestelmästä olisi hyötyä. Lisäksi lupajärjestelmää voidaan pitää yritysten näkökulmasta parempana vaihtoehtona, koska se ei aseta yrityksille uusia rekisteröintivelvoitteita ja siten uusia kustannuksia. Yhtenäinen lupajärjestelmä kaikille asetuksen liitteessä I tarkoitetuille aineille on myös niin yksityishenkilöiden kuin yritysten osalta selkeämpi kuin rekisteröintijärjestelmän käyttöönotto tietyn tai tiettyjen aineiden osalta ja lupajärjestelmän perustaminen muita aineita varten. Aineiden täyskiellon voitaisiin puolestaan katsoa olevan kohtuutonta kuluttajien kannalta ottaen huomioon, että aineilla on selkeitä, laillisia käyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi niiden käyttö puhdistusaineina ja harrastustoiminnassa.

Jonkinlaisena ongelmana niin lupa- kuin rekisteröintijärjestelmässä on se, miten lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja aineita myyvissä yrityksissä tunnustetaan ammatissaan aineita käyttävä kuluttajista. Suomessa ei ole käytössä kaikille pakollista ammatti-

liike- tai yritystoiminnan osoittavaa tunnusta tai todistetta eikä tällaista ole tarkoitus esittää. Yritys- ja yhteisötunnus on laajasti käytössä, mutta koska se ei kata kaikkia ammattitoimintaa harjoittavia, ei sen esittämistä myyntitapahtuman yhteydessä esitetä pakolliseksi. Ostajan tunnustaminen jää siten käytännössä aineita myyvän vastuulle. Jo nyt on kuitenkin voimassa useita rajoituksia, joilla tiettyjen kemikaalien myynti on rajattu vain ammattikäyttöön, joten asetuksen velvoite ei tältä osin ole uusi.

Suomessa lupaviranomaiseksi esitetään Poliisihallitusta.

3.3 Kansallinen yhteyspiste epäilyttäviä liiketoimista ilmoittamista varten

Lähtöaineasetuksen 9 artikla edellyttää, että kukin jäsenvaltio perustaa yhden tai useamman kansallisen yhteyspisteen, jolle on ilmoitettava lähtöaineasetuksen liitteissä mainittuja aineita tai niitä sisältäviä seoksia tai aineita koskevista epäilyttäivistä liiketoimista. Myös aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista on ilmoitettava.

Yhteyspisteeksi esitetään keskusrikospoliisia.

3.4 Seuraamukset

Lähtöaineasetuksen 11 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varottavia.

Esityksessä ehdotetaan rangaistavaksi räjähteiden lähtöaineiden tuominen, hankkiminen, hallussa pitäminen tai käyttäminen ilman asianmukaista lupaa. Rangaistavaa olisi myös, jos talouden toimija laiminlyö tarkistaa liiketoimen yhteydessä, että ostajalla on asetuksessa säädetty lupa. Myös muunlainen räjähteiden lähtöaineiden luovuttaminen, jos vastaanottajalla ei ole asianmukaista lähtöainelupaa, olisi rangaistavaa. Lisäksi rangaistavaa olisi, jos talouden toimija asettaa sellaisia lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita yksityishenkilöi-

den saataville, joista puuttuu lähtöaineasetuksen 5 artiklassa mainittu merkintä siitä, että kyseistä ainetta koskee asetuksessa säädetty rajoitus. Rangaistavaksi esitetään vielä sitä, jos talouden toimija laiminlyö ilmoittaa kansalliselle yhteyspisteelle epäilyttävistä liiketoimista tai asetuksen liitteissä mainittuja aineita koskevista merkittävistä varkauksista tai katoamisista. Rangaistukseksi esitetään sakkoja räjähteiden lähtöainerikkomuksesta.

3.5 Uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista päättäminen

Valtioneuvostolle esitetään oikeuttaa päättää uusista rajoituksista lähtöaineasetuksen liitteissä mainittujen aineiden osalta. Edelleen valtioneuvostolle esitetään oikeutta päättää kokonaan uusia aineita koskevista rajoituksista.

3.6 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 3 §:ään esitetään liittäväksi uusi kohta 10, jossa todettaisiin, että poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään voidaan tallentaa tarvittavat tiedot lähtöainelupaa liittyen.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset yksityishenkilöille

Yksityishenkilö tarvitsee jatkossa luvan Poliisihallitukselta lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden tuomista, hankkimista, hallussapitoa ja käyttöä varten. Luvasta peritään maksu. Lähtöaineasetuksen mukaan maksun suurus ei saa ylittää hakemuksen käsittelykustannuksia. Lupa on voimassa korkeintaan kolme vuotta, jonka jälkeen se on uusittava.

Lupahakemuksen voi jättää joko Poliisihallitukseen tai poliisilaitokselle. Tästä aiheutuu hakijalle matkakustannuksia, joiden suuruus riippuu hänen asuinpaikasta. Hakemuksen voi kuitenkin tehdä myös sähköisesti. Lupa toimitetaan hakijan ilmoittamaan osoitteen postitse.

4.2 Vaikutukset yrityksille

Lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja räjähteiden lähtöaineiden myyntipisteiden lukumäärästä ei ole kattavaa rekisteritietoa. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston pitämään kemikaalituoterekisteriin on ilmoitettu kyseisistä lähtöaineista vähän alle 100 vetyperoksidia sisältävää tuotetta ja vähän yli 100 typpihappoa sisältävää tuotetta sekä muutama nitrometaania sisältävä tuote. Kloraatteja ei ole ilmoitettu kuluttajakäyttöön.

Vetyperoksidia rajaprocentin ylittävinä pitoisuuksina käytetään esimerkiksi useissa valkaisu- ja puhdistusaineissa ja sitä on myynnissä useissa liikkeissä. Typpihappoa myydään pääasiassa maatalousliikkeissä, mutta asetuksen liitteessä I mainitun 3 prosentin rajapitoisuuden ylittäviä tuotteita myydään myös lähes kaikissa rautakauppamyymälöissä liikkeissä. Lisäksi typpihappoa myydään jonkin verran apteekkeissa. Vetyperoksidin ja typpihapon myyntipisteitä voidaan arvioida olevan satoja. Nitrometaania tuo sen sijaan maahan ja myy vain muutama yritys. Näistäkin myydyistä tuotteista huomattava osa menee ammattikäyttöön. Kloraattien ja perklooraattien myynti yksityishenkilöille on olematonta. Tarkkojen taloudellisten arvioiden tekeminen niistä yrityksistä, jotka ovat lähtöaineasetuksen soveltamisalan piirissä, ei ole mahdollista.

Yritysten on koulutettava lähtöaineita myyvä henkilöstönsä siten, että nämä osaavat pyytää yksityishenkilöiltä luvan esittämistä ennen myyntitapahtumaa. Lisäksi henkilöstö on koulutettava tunnistamaan epäilyttävät liiketoimet, kuten myös merkittävät aineiden katoamiset ja varkaudet. Näistä on ilmoitettava nimetylle yhteyspisteelle. Tämä ilmoitusvelvollisuus on uusi velvollisuus yrityksille. Henkilöstön koulutuksesta aiheutuu yrityksille kustannuksia mutta näitä kustannuksia ei voida yksittäisen yrityksen osalta pitää merkittävänä.

Talouden toimijan eli sen tahon, joka toimittaa tuotteita markkinoille on myös varmistettava, joko kiinnittämällä asianmukainen merkintä tai tarkistamalla, että asianmukainen merkintä on kiinnitetty aineen pakkaukseen siitä, että kyseistä räjähteiden lähtöai-

netta koskee lähtöaineasetuksessa tarkoitettu rajoitus. Tästä aiheutuu yrityksille kustannuksia, joiden kokonaismäärää on vaikea arvioida. Sisällöllisesti kyse ei kuitenkaan ole uudesta velvoitteesta. Aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 mukaan kaikki vaaralliset aineet ja seokset täytyy jo nyt luokitella ja merkitä. Seosten luokituksessa on vielä meneillään siirtymäaika, joka päättyy 1 päivänä kesäkuuta 2015.

Lähtöaineasetus ei aiheuta muutoksia yrityksen veroihin tai maksuihin eikä sillä ole vaikutusta yritystukiin. Lähtöaineasetus ei myöskään edellytä muutoksia yritysten lupatai raportointimenettelyihin.

Koska lähtöaineasetuksessa ei ole harmonisointu jäsenvaltioilta vaadittavaa menettelyä, tämä tarkoittaa, että jäsenvaltioiden valitsemat ratkaisut voivat poiketa toisistaan. Tämä puolestaan voi aiheuttaa useassa jäsenvaltiossa toimiville yrityksille lisätyötä ja kustannuksia, kun ne sopeuttavat tuotteensa toisen valtion markkinoille. Lisäksi jos jokin jäsenvaltio kieltää kaikkien lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisen, tästä voi aiheutua tulon menetyksiä yrityksille. Koska lähtöaineasetusta aletaan soveltaa 2 päivänä syyskuuta 2014, vielä ei ole tiedossa muiden jäsenvaltioiden ratkaisuja.

4.3 Vaikutukset viranomaisille

Lupajärjestelmän perustaminen, yhteispisteen perustaminen epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten ja lähtöaineasetuksen noudattamisen valvonta lisäävät poliisin tehtäviä. Lupajärjestelmän perustamisesta ja ylläpitämisestä voidaan arvioida aiheutuvan Poliisihallitukselle jonkin verran lisätyötä mutta tehtävät pystytään hoitamaan alkuvaiheessa poliisin lupahallinnon nykyisten resurssien puitteissa. Mahdollisia lupahallinnon resurssivaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin vasta myöhemmin, kun ilmenee vuosittaisten lupahakemusten määrä. Keskus-

rikospoliisille toimiminen kansallisena yhteispisteenä epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten arvioidaan aiheuttavan lisätyötä noin yhden henkilötyövuoden verran. Myös Tullille tulee uusi tehtävä lähtöaineasetuksen noudattamisen valvonnassa tuonnin osalta. Uusi tehtävä ei aiheuta huomattavia vaikutuksia tullivalvontaan. Tehtävä pystytään suorittamaan Tullin nykyisten resurssien puitteissa. Lähtöaineasetuksen mukaan maahantuonnin yhteydessä lupa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden tuonnille on esitettävä vain pyydettyä, joten toimivaltaiselle viranomaiselle jää aina harkintavalta siitä, pyytääkö lupaa nähtäväksi vai ei.

Tehtävät edellyttävät henkilöstön koulutusta, poliisin tietojärjestelmän muokkaamista lupa-asioiden rekisteröimiseksi ja lupa- sekä valvontaprosessien luomista. Toisaalta luvasta voidaan periä maksu, joka kattaa luvan käsitteilykustannukset.

Myös Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle tulee uusi tehtävä, kun sen tulisi valvoa, että kemikaalien pakkauksissa on tarvittava merkintä aineen hankkimisen, hallussapidon ja käytön rajoituksesta. Tehtävä voidaan hoitaa osana kemikaalivalvontaa.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä. Lähtöaineasetuksesta on annettu eduskunnalle U-kirjelmä (U 55/2010 vp) ja sitä täydentävä jatkokirjelmä. Esityksen valmisteluvaiheessa on pidetty kokous Kaupan liitto ry:n edustajien kanssa.

Esityksestä pyydettiin lausunnot maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriön rajavartio-osastolta, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Poliisihallitukselta, keskusrikospoliisilta, suoje-lupoliisilta, Tullilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Kaupan liitto ry:ltä, Palvelualojen ammattiliittoa PAM ry:ltä, Maa- ja metsätuottajain Keskusliitto MTK:lta, Suomen ilmailuliitto ry:ltä ja Finnish Hot Rod Association FHRA ry:ltä.

Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti ehdotettuun lupajärjestelmään. Useissa lausunnoissa myös todettiin, ettei esitykseen ole huomautettavaa. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota erityisesti rangaistussäännöksiin, jotka tulisi ilmaista riittävän täsmällisesti. Valtiovarainministeriö ja Tulli esittivät täsmennyksiä Tullille ehdotettuun valvontatehtävään. Kaupan Liitto ry toi esille ehdotuksen vaikutukset yrityksille. Lausuntojen perusteella esitykseen tehtiin tarkennuksia.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitykseen liittyy ehdotus laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta. Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys turvallisuusselvityslainsäädännön muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 57/2013). Esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa ehdotetaan muutosta samaan henkilötietojen käsittelyssä poliisitoimessa annetun lain säännökseen, jota koskeva muutosehdotus sisältyy nyt annettavaan esitykseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi lain soveltamisalaa koskeva säännös. Siitä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset lähtöaineasetuksen soveltamisesta Suomessa.

2 §. *Toimivaltainen viranomainen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimivaltaisesta viranomaisesta. Lähtöaineasetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan lupia lähtöaineiden tuontiin, hankintaan, hallussapitoon ja käyttöön voi myöntää vain jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen. Lähtöaineasetuksen artikla 7 sisältää tarkemmat säännökset luvista. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi esitetään Poliisihallitusta. Poliisihallitus on toimivaltainen viranomainen myös lähtöaineasetuksen 4 artiklan 6 kohdan tarkoittamissa tilanteissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että myös Tulli olisi toimivaltainen viranomainen lähtöaineasetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun tuonnin osalta. Tulli ei kuitenkaan myöntäisi lupia räjähteiden lähtöaineiden tuontiin, hankintaan, hallussapitoon ja käyttöön vaan sillä olisi ainoastaan oikeus tarkistaa, että maahantuotavalle aineelle on hankittu asianmukainen lupa. Lähtöaineasetuksen mukaan lupa toimivaltaiselle viranomaiselle olisi esitettävä vain pyydettyä.

Rajavartiolain (578/2005) 24 §:n mukaan myös Rajavartiolaitos suorittaa tullilaitoksen ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia tullitoimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla tullilaitos ei ole järjestänyt tullivalvontaa. Rajavartiolaitos voi päällystään kuuluvan tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa tullilaitos muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiomies voi osallis-

tua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

3 §. *Kansallinen yhteyspiste.* Lähtöaineasetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on perustettava yksi tai useampi kansallinen yhteyspiste. Yhteyspisteelle on ilmoitettava lähtöaineasetuksen liitteissä luetteloituja aineita koskevista epäilyttävistä liiketoimista. Saman artiklan 3 kohdassa on mainittu tilanteita, joita voidaan pitää epäilyttävinä liiketoimina.

Lisäksi yhteyspisteelle on ilmoitettava myös liitteissä luetteloitujen aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee niin yksityis- kuin ammattikäyttöä. Tämä on poikkeus lähtöaineasetuksen soveltamisalasta, jonka mukaan lähtöaineasetusta ei sovelleta elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassa.

Tehtävän luonteen vuoksi kansallisena yhteyspisteenä toimimisen voidaan katsoa soveltuvan parhaiten poliisille. Yhteyspisteeksi esitetään keskusrikospoliisia.

Komissio tulee antamaan tarkempia ohjeita siitä, miten epäilyttävät liiketoimet ja huomattavat katoamiset ja varkaudet tunnistetaan ja miten niistä ilmoitetaan sekä muita tietoja, joita voidaan pitää hyödyllisenä. Lähtöaineasetuksessa ei tarkemmin selvitetä, mitä nämä muut tiedot voisivat olla. Ohjeiden tarkoituksena on edesauttaa lähtöaineasetuksen yhdenmukaista soveltamista eri jäsenvaltioissa. Kyse on kuitenkin ohjeista eikä sitovista säännöksistä.

4 §. *Lähtöainelupa.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että muussa kuin ammatti-, liike- tai elinkeinotoiminnassa voidaan tuoda, hankkia, pitää hallussa tai käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita vain, jos siihen on saatu Poliisihallituksen lupa. Lupaa edellytetään myös verkon kautta tapahtuvissa hankinnoissa.

Liitteen mukaisesti seuraaville aineille, joiden pitoisuus on suurempi kuin kohdassa mainittu prosentti, on oltava lupa:

1) vetyperoksidi (CAS RN 7722-84-1) 12 painoprosenttia,

2) nitrometaani (CAS RN 75-52-5) 30 painoprosenttia,

3) typpihappo (CAS RN 7697-37-2) 3 painoprosenttia,

4) kaliumkloraaatti (CAS RN 3811-04-9) 40 painoprosenttia,

5) kalium-perkloraaatti (CAS RN 7778-74-7) 40 painoprosenttia,

6) natriumkloraaatti (CAS RN 7775-09-9) 40 painoprosenttia sekä

7) natrium-perkloraaatti (CAS RN 7601-89-0) 40 painoprosenttia.

Velvollisuus luvan hankkimiseen on yksityishenkilöllä. Lähtöaineasetuksessa lupaa edellytetään "yleisön edustajalta", jolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä hänen tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa. Kyse on näin ollen yksityishenkilöistä, jotka tarvitsevat aineita lähinnä kotitaloudessa tai harrastuksissa. Vaikka henkilö tarvitsisi tiettyä lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa, mutta hän on hankkimassa jotain toista lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta, hänellä tulee olla lupa tuon toisen aineen hankkimiselle.

Lupaviranomaisen tehtävänä on ennen muuta arvioida luvanhakijaa ja hänen soveltuvuutta hankkia kyseisiä aineita. Tehtävänä olisi henkilön taustojen tarkistaminen, mikä voi edellyttää pääsemistä tiettyihin poliisin pitämiin rekistereihin, kuten poliisiasiantietojärjestelmään tai asetietojärjestelmään tai tietojen saantiin niistä. Tehtävän voidaan siten katsoa soveltuvan parhaiten poliisille.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa voitaisiin antaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Yksi lupa koskisi aina tiettyä ainetta. Poliisihallitus harkitsisi luvan kestoajan. Luvasta perittäisiin maksu. Maksusta säädettäisiin sisäministeriön asetuksessa poliisin suoritteiden maksullisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan lupahakemuksen voisi Poliisihallituksen lisäksi jättää myös poliisilaitokselle, josta se toimitettaisiin edelleen Poliisihallitukseen. Lupahakemuksen voisi jättää myös sähköisesti. Myönnetty lupa toimitettaisiin postitse hakijan ilmoittamaan osoitteeseen.

Lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita voidaan käyttää muun muassa harrastuksissa, kuten nitrometaania kiihdytysajossa. Suomessa järjestetään myös kansainvälisiä kilpailuja kyseisessä lajissa. Kilpailuun osallistuvilla yksityishenkilöillä tulee olla lähtöainelupa, jos he aikovat tuoda Suomeen lähtöaineasetuksen tarkoittamaa nitrometaania. Kilpailunjärjestäjä voi osallistujien valtuuttamana hakea näille lähtöainelupia nitrometaanin maahantuontia ja hallussapitoa varten. Lupahakemukset on toimitettava Poliisihallituksella, joka tekisi asiassa päätöksen. Vastaavanlainen menettely soveltuisi myös muihin tapahtumiin, johon osallistuva yksityishenkilö tarvitsisi lähtöaineluvan.

5 §. *Lähtöaineluvan myöntämisen edellytykset.* Kenelläkään ei olisi ehdotonta oikeutta lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineita koskevan luvan saamiseen. Luvan antamiseen sisältyisi aina Poliisihallituksen harkintaa.

Lähtöaineluvan voisi saada 18 vuotta täytännyt henkilö. Tämän lisäksi luvan saamisen ehtoina olisivat, että henkilö esittää aineelle laillisen käyttötarkoituksen ja että häntä voidaan terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella pitää sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään kyseistä ainetta. Aineen laillinen käyttötarkoitus vaihtelee aineittain. Koska elinkeino-, ammatti- ja liiketoiminnassaan lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita käyttävä ei kuulu lähtöaineasetuksen ja tämän lain soveltamisalaan kyseisen aineen osalta, tulevat yleisimmät aineiden hankkimissytyt koskemaan aineiden käyttöä kotitalouksissa ja harrastuksissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Poliisihallituksella on tarvittaessa oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio, kun saatujen tietojen tai haastattelun perusteella on syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon. Lääketieteellistä arviota voidaan pyytää ainoastaan, jos se katsotaan tarpeelliseksi sen jälkeen, kun henkilöstä saatuja muita tietoja on arvioitu ja henkilö on haastateltu. Kyse on siis viimesijaisesta keinosta, jolla halutaan saada varmistus siitä, että henkilö on sovelias pitämään hallussa tiet-

tyä ainetta. Lääketieteellinen arvio sisältäisi lääkärin ammattihenkilönä tekemän arvion siitä, onko luvanhaltijalla sellainen sairaus tai mielenterveyden ongelma, että häntä olisi pidettävä sopimattomana pitämään hallussa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita. Poliisi ei tarvitsisi henkilöstä lääketieteellistä diagnoosia, ainostaan edellä mainitun arvion. Arvion tulisi kuitenkin olla sisällöltään sellainen, että Poliisihallitus voi muun muassa sen perusteella tehdä päätöksensä siitä, onko henkilöä pidettävä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään räjähteiden lähtöainetta. Lääketieteellistä arviota ei pyydetä säännönmukaisesti, vaan ainostaan silloin, kun saatujen tietojen tai luvanhakijan haastattelun perusteella olisi syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon.

Luvanhakijan suostumus mahdollisen lääketieteellisen arvioinnin tekemiseen pyydetäisiin säännönmukaisesti lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Luvanhakija voisi halutessaan kieltää terveystietojensa siirtämisen poliisille. Suostumuksen antamatta jättämisestä seuraisi kuitenkin se, että lupaa ei myönnettäisi. Vastaavanlaista menettelyä noudatetaan esimerkiksi ampuma-asetlain (1/1998) 45 §:ssä, jossa säädetään hankkimisluvan saajaa koskevista edellytyksistä luonnolliselle henkilölle.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos alle 18-vuotias täyttää edellä mainitut edellytykset, hän voisi saada lähtöaineluvan huoltajansa suostumuksella. Säädös olisi tarpeellinen, jotta alle 18-vuotiaiden mahdollisuutta jatkaa esimerkiksi harrastustoimintaa ei tarpeettomasti vaikeutettaisi.

6 §. Lähtöaineluvan peruuttaminen. Poliisihallitus voi peruuttaa lähtöaineluvan lähtöaineasetuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Edellytyksenä on, että on perusteltu syy epäillä, että luvan myöntämisedellytykset eivät enää täyty. Kyse voi olla määräaikaisesta peruuttamisesta tai pysyvästä peruuttamisesta. Lähtöaineasetuksessa ei käytetä termiä määräaikainen peruuttaminen vaan luvan voimassaolon keskeyttäminen, mutta termien merkitys on sama. Koska termi määräaikai-

nen peruttaminen on selkeämpi, esityksessä käytetään sitä.

Ehdotettu 2 momentti käsittäisi viittauksen poliisilain (872/2011) 6 luvussa tarkoitettuun poliisitutkintaan. Kun luvan peruuttamisessa olisi kyse muusta kuin poliisin tapahtuneen rikoksen johdosta suorittamasta esitutkinnasta, viittaus poliisitutkintaa koskeviin poliisilain säännöksiin olisi paikallaan.

7 §. Valvonta. Lähtöaineasetuksen ja tämän lain yleisestä valvonnasta vastaisi Poliisihallitus ja sen alaiset yksiköt. Poliisihallitus toimisi myös lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöainelupia myöntävänä viranomaisena. Alueellisesta valvonnasta huolehtisivat käytännössä paikalliset poliisilaitokset. Poliisilaitoksilla olisi parhaat edellytykset huolehtia yritysten ja räjähteiden lähtöaineita hallussa pitävien ja käyttävien yksityishenkilöiden valvonnasta toimialueillaan.

Pykälän 2 momentin mukaan Tulli toimisi valvontaviranomaisena lähtöaineasetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua tuonnin osalta. Kun lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita tuodaan Suomeen matkustajatuontina, ei matkustajalla ole velvollisuutta esittää Poliisihallituksen myöntämää lupaa ja tuotetta tulliviranomaiselle. Mitään sanktiota ei esittämättä jättämisestä siten seuraa. Matkustajalla on näin ollen myös oikeus kulkea vihreää kaistaa pitkin ja mikäli hänellä tullitarkastuksessa havaitaan lähtöaineasetuksessa tarkoitettu tuote, jonka lupa on kunnossa, ei tätä voida katsoa tuontirajoituksen alaisen tuotteen ilmoittamatta jättämiseksi. Lähtöaineasetuksen nojalla toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pyytää lähtöainelupa nähtäväksi ja tuojalla on oltava voimassaoleva lähtöainelupa ennen tuotteen tuontia Suomeen. Valvonnassa Tulli noudattaisi tullilakia.

Pykälän 3 momentissa esitetään säädetäväksi, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoisi, että saataville asetettujen lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden pakkauksissa on lähtöaineasetuksen artiklan 5 mukaisesti asianmukainen merkintä siitä, että lähtöaineen hankkimista, hallussapitoa tai käyttöä yksityishenkilöiden toimesta koskee lähtöaineasetuk-

sen 4 artiklassa säädetty rajoitus. Valvonnas-
saan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto nou-
dattaisi kemikaalilakia.

8 §. Tietojensaantioikeus. Pykälän 1 mo-
mentin mukaan poliisille esitetään oikeutta
saada lähtöaineasetuksen noudattamisen val-
vontaa varten tarpeelliset tiedot niiltä, joita
lähtöaineasetuksen määräykset koskevat.
Lähtöaineasetuksen määräykset koskevat
lähtöaineluvanhakijoita, lähtöaineluvanhal-
tijoita sekä talouden toimijoita eli niitä luon-
nollisia henkilöitä, oikeushenkilöitä tai jul-
kisyhteisöjä taikka tällaisten henkilöiden
ja/tai elinten ryhmää, jotka toimittavat tuot-
teita tai palveluita markkinoille. Pykälän 1
momentissa tarkoitettu tietojensaantioikeus
rajoittuisi räjähteiden lähtöaineiden valvon-
nassa tarvittaviin tietoihin. Poliisilla ei siten
olisi pykälän perusteella oikeutta saada tieto-
ja muun kuin lähtöaineasetuksessa tai laissa
säädetyn valvontatehtävänsä suorittamiseksi.
Valvonnassa tarvittavat tiedot voisivat liittyä
esimerkiksi lähtöaineasetuksen liitteessä I
mainittujen räjähteiden lähtöaineita maahan-
tuovien ja niitä myyvien yritysten toimintaan,
henkilöstöön ja muihin vastaaviin seikkoihin.
Valvontaa ei siten voisi kohdistaa elinkeino-,
liike- tai ammattitoiminnassa lähtöainease-
tuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden
lähtöaineita käyttävään. Tiedonsaantioikeus
koskisi myös salassa pidettäviä tietoja. Tie-
donsaantioikeus henkilötiedoista olisi muita
tietoja suppeampi ja koskisi ainoastaan vält-
tämättömiä henkilötietoja.

Pykälän 2 momentissa Tullille esitetään oi-
keutta saada poliisilta tietoja lähtöaineluvan
oikeellisuuden varmistamiseksi. Kyse olisi ti-
lanteista, jossa Tullille on pyydettyä esit-
etty lähtöainelupa mutta luvassa on epäsel-
vyyksiä, jotka edellyttävät tarkistamista.

9 §. Pois ottaminen ja hävittäminen. Pykä-
lässä ehdotetaan säädettäväksi lähtöainease-
tuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden
lähtöaineiden pois ottamisesta ja hävittämi-
sestä.

Pykälän 1 momentissa esitetään säädettä-
väksi poliisimiehen ja Tullin oikeudesta ottaa
haltuunsa ilman lähtöainelupaa maahan-
tuotavan tai hallussa pidetyn aineen.

Pykälän 2 momentissa esitetään poliisimie-
helle oikeutta ottaa lähtöainelupa ja siihen

liittyvät aineet haltuunsa, jos lähtöaineluvan
voimassaolo on peruutettu lähtöaineasetuk-
sen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Lähtöai-
neasetuksen mainitun kohdan mukaan luvan
voimassaolo voidaan keskeyttää eli peruuttaa
lupa määräaikaikaisesti tai lupa voidaan peruut-
taa pysyvästi. Pykälässä tarkoitettu lähtöaine-
luvan peruuttaminen kattaisi molemmat edel-
lä mainitut tilanteet.

Pykälän 3 momentissa esitettäisiin, että poli-
isiin haltuun ottaman omaisuuden käsitte-
lyyn sovellettaisiin mitä poliisilain 2 luvun
14 ja 15 §:ssä säädetään. Kyseiset pykälät
koskevat vaarallisten esineiden ja aineiden
haltuunottoa ja haltuunotetun omaisuuden
käsitteilyä. Lähtöaineasetuksen sovelta-
misalaa kuuluvat aineet eivät itsessään ole
vaarallisia. Niitä toisiin aineisiin yhdistämäl-
lä voidaan kuitenkin saada aikaan aineita,
jotka voivat vaarantaa yleisen järjestyksen ja
turvallisuuden. Poliisilain 2 luvun 15 § sisältää
myös säännökset omistajan ja haltijan
kuulemisesta sekä aineen myymisestä ja hä-
vittämisestä laadittavasta pöytäkirjasta sekä
päälystöön kuuluvan poliisimiehen oikeu-
desta määrätä vähäarvoinen aine hävitettä-
väksi.

Tullin haltuun ottaman omaisuuden käsitte-
lyyn sovellettaisiin, mitä tullilain 35 §:n 2
momentissa säädetään.

**10 §. Ususta räjähteiden lähtöaineita kos-
kevista rajoituksista päättäminen.** Pykälässä
säädettäisiin toimivallasta, jolla valtioneu-
vosto voisi ensinnäkin rajoittaa sellaisen ai-
neen tai kyseistä ainetta sisältävien seoksien
tai aineiden asettamista saataville, niiden hal-
lussapitoa ja käyttöä, jota ei ole lueteltu läh-
töaineasetuksen liitteissä. Valtioneuvostolla
olisi myös mahdollisuus kieltää nämä aineet
kokonaan tai määrätä, että niihin sovelletaan
lähtöaineasetuksen 9 artiklan mukaista epäi-
lyttävistä liiketoimista ilmoittamista.

Toiseksi valtioneuvosto voisi rajoittaa tiu-
kemmin lähtöaineasetuksen liitteessä I tar-
koitettujen räjähteiden lähtöaineiden asetta-
mista saataville, hallussapitoa ja käyttöä tai
se voisi kieltää nämä kokonaan asettamalla
niille lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittua
raja-arvoa alhaisemman pitoisuuden. Valtio-
neuvosto voisi esittää näitä tiukennuksia, jos
on perusteltu syy uskoa, että lähtöaineasetuk-

sen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita voitaisiin käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen liitteessä mainittuja pitoisuuksia alhaisimmilla pitoisuuksilla.

Kolmanneksi jos on perusteltu syy vahvistaa sellaisen pitoisuuden raja-arvo, jonka ylityessä lähtöaineasetuksen liitteessä II lueteltuihin aineisiin voisi soveltaa rajoituksia, joita sovelletaan lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin, valtioneuvosto voisi rajoittaa kyseisen aineen asettamista saataville, hallussapitoa ja käyttöä tai kieltää ne kokonaan asettamalla sallitun enimmäispitoisuuden.

Pykälässä tarkoitettuja tilanteita ei käytännössä tule usein, mutta laissa on oltava valtuus kieltoa varten. Koska kyse ei ole sellaisenaan terveydelle tai ympäristölle vahingollisista aineista, ei tilanteiden voida myöskään katsoa olevan niin kiireellisiä, ettei valtioneuvosto pystyisi riittävän nopeassa ajassa tekemään päätöstä tiettyä aineita koskevasta rajoituksesta.

11 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetään muutoksenhakemisesta. Toimivaltaisen viranomaisen 4 §:n, 6 §:n ja 9 §:n mukaan tekemiin päätöksiin haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen 9 §:ssä tarkoitettussa aineen pois ottamisessa ja hävittämisessä saisi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusluvan ei voida katsoa soveltuvan pakkokeinoluonteisiin asioihin, jollaisiksi aineen pois ottaminen ja hävittäminen katsotaan. Hallinto-oikeuden muihin päätöksiin voisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan.

12 §. Räjähteiden lähtöainerikkomus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi räjähteiden lähtöainerikkomuksena lähtöaineasetuksen velvoitteiden rikkominen tai noudattamatta jättäminen. Lähtöaineasetuksen peruslähtökohtana on, että jäsenvaltiot kieltävät yksityishenkilöiden pääsyn lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin. Tavoitteena on rajoittaa mahdollisuutta hankkia kyseisiä aineita terroristiseen toimintaan. Jäsenvaltioille on annettu rajoitettu mahdollisuus poiketa edellä

mainitusta pääsäännöstä. Poikkeaminen on mahdollista vain ottamalla käyttöön lupajärjestelmä tai rekisteröintijärjestelmä tiettyjen aineiden tiettyjen pitoisuuksien osalta. Jos jäsenvaltio ottaa käyttöön edellä mainitun rekisteröintijärjestelmän, sen tulee muiden lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen aineiden osalta ottaa käyttöön lupajärjestelmä tai kieltää nuo aineet kokonaan. Jos jäsenvaltiolla oli entuudestaan olemassa rekisteröintijärjestelmä, se voi kuitenkin säilyttää tämän. Lähtöaineasetus sisältää tarkat säännökset edellä mainituista järjestelmistä. Lisäksi lähtöaineasetus sisältää tarkat säännökset muun muassa lähtöaineiden pakkauksiin tehtävistä merkinnöistä. Lähtöaineasetus asettaa siten jäsenvaltioille tiukat rajat, joiden puitteissa ne voivat sallia elinkeinoharjoittajille oikeuden asettaa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja aineita saataville tai yksityishenkilöiden pääsyn kyseisiin aineisiin. Tässä tilanteessa niin elinkeinoharjoittajilta kuin yksityishenkilöiltä voidaan vaatia huolellisuusvelvoitteen noudattamista. Rangaistusuhan EU-oikeuden vastaisista teoista on oltava riittävän tehokas ja sen tulee vaikuttaa ennaltaehkäisevästi mutta sen on oltava myös oikeasuhteinen teon vakavuuteen nähden. Jotta edellä mainitut seikat ja lähtöaineasetuksen vaikuttavuudelle asetetut tavoitteet täyttyvät esityksessä ehdotetaan, että lainkohdassa tarkoitettu laiminlyönnit olisivat rangaistavia myös törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä. Suurin osa ehdotetuista tekojen tunnusmerkistöistä koskee lähtöaineasetuksessa säädettyjä talouden toimijan velvoitteiden laiminlyöntejä. Lähtöaineasetuksen mukaan talouden toimijalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkisyhteisöä taikka tällaisten henkilöiden tai elinten ryhmää, joka toimittaa tuotteita tai palveluja markkinoille. Kyse on siten elinkeinoharjoittajista ja tätä termiä käytetäänkin pykälässä. Elinkeinoharjoittaja pitää sisällään myös liikkeen- tai ammatinharjoittajat.

Räjähteiden lähtöainerikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkorangaistukseen.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineen tuonti, han-

kinta, hallussapito ja käyttäminen, jos henkilö ei ole saanut tähän lähtöainelupaa.

Rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 §:ssä säädetään salakuljetuksesta ja 5 §:ssä lievästä salakuljetuksesta. Säännöksissä säädetään rangaistavaksi muun muassa tavaran maahantuonti ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia koskevien säännösten ja määräysten vastaisesti. Räjähdeiden lähtöainerikkomus on lähtöaineita koskeva erityissäännös eivätkä salakuljetusta koskevat säännökset tule sovellettaviksi.

Lähtöaineasetuksen 7 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämät luvat voidaan tunnustaa toisissa jäsenvaltioissa. Suomessa muiden lupajärjestelmää käyttävien jäsenvaltioiden myöntämät luvat tunnustettaisiin viran puolesta ilman erillisiä toimenpiteitä. Lähtöaineasetuksen mukaan komissio laatii viimeistään 2 päivänä syyskuuta 2014 ohjeet lupien teknisistä yksityiskohdista niiden vastavuoroisen tunnustamisen helpottamiseksi.

Lähtöaineasetuksen mukaan jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön myös rekisteröintijärjestelmän kolmen lähtöaineen tiettyjen pitoisuuksien osalta tai jäsenvaltio on voinut säilyttää olemassa olevan rekisteröintijärjestelmänsä. Jos yksityishenkilö on hankkinut räjähteiden lähtöaineita edellä mainitunlaisesta jäsenvaltiosta ja hän on tuomassa lähtöainetta Suomeen, tarvitsee hän Poliisihallituksen myöntämän lähtöaineluvan. Lähtöainelupa on siten edellytys sille, että lähtöainetta voidaan tuoda Suomeen. Säännös koskee lähtöaineiden tuontia Suomeen kaikista valtioista.

Momentin 2 kohdassa esitetään rangaistavaksi se, jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö liiketoimen yhteydessä tarkistaa, että ostajalla on tarvittava lähtöainelupa aineiden hankkimiseen. Rangaistavaa on siis se, että aineita luovutetaan ostajalle ilman että tarkistetaan, onko ostajalla lähtöainelupa kyseisen aineen ostamiseen. Vaikka ostajalla olisi tarvittava lupa, elinkeinonharjoittaja voi kieltäytyä luovuttamasta ainetta lähtöaineasetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaisissa tilanteissa. Rangaistavaksi esitetään myös muu kuin liiketoiminnan yhteydessä tapahtuva aineiden luovuttaminen henkilölle, jolla ei ole tarvittavaa lähtöainelupaa. Kyseessä olisi esimerkiksi tilan-

teet, joissa aineita luovutetaan ei-kaupallisessa tarkoituksessa.

Momentin 3 kohdassa esitetään rangaistavaksi teoksi se, jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö varmistaa, että saataville asetettavassa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettussa räjähteiden lähtöaineessa on asianmukainen merkintä siitä, että aineen hankintaan, hallussapitoa tai käyttöä koskee lähtöaineasetuksen 4 artiklan 2 kohtaa koskeva rajoitus. Rajoituksen mukaa ainetta ei saa luovuttaa, ellei ostajalla ole esittää asianmukaista lähtöainelupaa.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi se, jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen 9 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua epäilyttävästä liiketoimesta tai sen yrityksestä. Pykälässä todetaan selkeyden vuoksi, että ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan elinkeinonharjoittajan oman asiakkaan tekemää liiketoimintaa tai sen yritystä. Ilmoitus tulee tehdä keskusrikospoliisille, joka toimii kansallisena yhteyspisteinä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi räjähteiden lähtöainerikkomuksena myös se, jos elinkeinonharjoittaja tahallaan laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen liitteissä tarkoitettua hallussaan olleen räjähteiden lähtöaineen huomattavasta katoamisesta tai anastamisesta. Säännös koskee elinkeinonharjoittajaa, joka on pitänyt räjähteiden lähtöainetta hallussaan. Tällä rajataan ilmoitusvelvollisuudesta pois ulkopuoliset henkilöt. Ilmoitus tulee tehdä keskusrikospoliisille.

Lähtöaineasetuksen 9 artiklan 4 kohdassa käytetään käsitettä "varkaus". Koska säännöksen kannalta ei ole merkityksellistä, onko kyseessä rikoslain 28 luvun 1 §:ssä tarkoitettu varkaus vai esimerkiksi rikoslain 28 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kavallus, on lakitekstissä päädytty käyttämään käsitettä anastus.

Lähtöaineasetuksessa ei ole määritelty, mitä tarkoitetaan huomattavilla katoamisilla ja varkauksilla. Komissio tulee kuitenkin antamaan ennen lähtöaineasetuksen soveltamisen alkamista ohjeet, joilla pyritään yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden toimintaa tältä osin. Kyse olisi kuitenkin vain ohjeista, jotka eivät olisi sitovia. Siten päätös siitä, mitkä

katsottaisiin huomattaviksi katoamisiksi tai varkauksiksi jäisi kansallisen tulkinnan varaan. Viime kädessä Euroopan unionin tuomioistuin vastaa lähtöaineasetuksen säännösten tulkitsemisesta.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin mitä räjähteiden lähtöaineella tarkoitetaan tässä pykälässä. Säännöstä esitetään selkeyden ja yksiselitteisyyden vuoksi. Räjähteiden lähtöaineella tarkoitettaisiin ensinnäkin lähtöaineasetuksen liitteissä mainittuja aineita sekä kyseisiä aineita sisältäviä aineita ja seoksia. Rangaistussäännös koskisi lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja aineita ainoastaan siltä osin kuin niiden pitoisuus olisi suurempi kuin liitteessä mainittu raja-arvo.

Toiseksi räjähteiden lähtöaineilla tarkoitettaisiin tämän lain 10 §:n nojalla annetuissa päätöksissä tarkoitettuja aineita sekä kyseisiä aineita sisältäviä aineita ja seoksia. Lain 10:n §:ssä säädetään valtioneuvoston oikeudesta päättää uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista. Päätöksissä tarkoitettut aineet rinnastuisivat rangaistussäännöstä sovellettaessa lähtöaineasetuksen liitteissä tarkoitettuihin aineisiin.

Rangaistussäännöstä ei sovellettaisi lähtöaineasetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin tapauksiin, kuten pyrotekniisiin tuotteisiin tai lääkkeisiin.

Lähtöaineasetuksen 12 artiklan mukaan komissio voi muuttaa lähtöaineasetuksen I liitteessä mainittuja raja-arvoja sekä liitettä II lisäämällä siihen uusia aineita. Rangaistussäännöstä sovellettaisiin myös komission muuttamiin lähtöaineasetuksen liitteisiin.

Jos henkilö valmistaa lähtöaineasetuksessa tarkoitetuista lähtöaineista edelleen räjähteitä, hänet voidaan tuomita esimerkiksi rikoslain 34 luvun 9 §:ssä tarkoitettusta yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta, 44 luvun 11 §:ssä tarkoitettusta räjähdერიoksesta tai vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 125 §:ssä tarkoitettusta räjähdessäännösten rikkomisesta.

Räjähteiden lähtöainerikkomus on näihin rangaistussäännöksiin nähden valmisteluonteinen teko, joka sisältyy täytettyyn tekkoon tai sen yritykseen, koska rangaistussäännökset suojaavat samaa oikeushyvää.

13 §. Voimaantulo. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Lähtöaineasetuksen 16 artiklassa on siirtymäsäännös. Sen mukaan yksityishenkilöiden on edelleen sallittua pitää hallussaan ja käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita 2 päivään maaliskuuta 2016 asti. Siirtymäsäännös koskee vain aineita, jotka yksityishenkilö on hankkinut ennen lähtöaineasetuksen soveltamisen alkamista ja esitetyn lain voimaantuloa.

1.2 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 3 §:n 3 momenttiin esitetään lisättäväksi uusi 10 kohta. Sen mukaan hallintoasiain tietojärjestelmään saataisiin sen lisäksi mitä 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään tallentaa laissa räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä säädettyjen poliisin tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot. Tällaisia tietoja olisivat tiedot lupahakemuksesta ja luvasta. Lisäksi kyseisiä tietoja olisivat tiedot poliisin suorittamista toimenpiteistä sekä päätöksistä ja tarkastuksesta.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 2 päivänä syyskuuta 2014, jolloin lähtöaineasetus tulee sovellettavaksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sovelamisala

Tämä laki sisältää täydentävät säännökset räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 98/2013, jäljempänä *lähtöaineasetus*, soveltamisesta.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Poliisihallitus on toimivaltainen viranomainen lähtöaineasetuksen 4 artiklan 2 ja 6 kohdassa sekä 7 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Tulli on toimivaltainen viranomainen lähtöaineasetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

3 §

Kansallinen yhteyspiste

Keskusrikospoliisi on kansallinen yhteyspiste lähtöaineasetuksen 9 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

4 §

Lähtöainelupa

Muussa kuin ammatti-, liike- tai elinkeino-toiminnassa saadaan tuoda, hankkia, pitää hallussa tai käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita vain, jos Poliisihallitus on myöntänyt siihen lähtöaineasetuksen 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun luvan (lähtöainelupa).

Lupa myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Lupahakemuksen voi jättää Poliisihallituksen lisäksi myös poliisilaitokselle.

5 §

Lähtöaineluvan myöntämisen edellytykset

Lähtöainelupa voidaan myöntää sellaiselle 18 vuotta täyttäneelle, joka esittää aineelle laillisen käyttötarkoituksen ja jota terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään kyseistä ainetta.

Poliisihallituksella on oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio, jos saatujen tietojen tai haastattelun perusteella on syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon. Poliisihallituksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada lääketieteellisessä arvioissa luvanhakijasta

sellaiset terveystiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa hakijan sopivuutta aineen hallussapitoon.

Alle 18-vuotiaalle, joka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset, voidaan myöntää lähtöainelupa huoltajan suostumuksella.

6 §

Lähtöaineluvan peruuttaminen

Poliisihallitus voi peruuttaa lähtöaineluvan lähtöaineasetuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Lähtöaineluvan peruuttamista koskevassa asiassa voidaan tarvittaessa suorittaa poliisilain (872/2011) 6 luvussa säädetty poliisitutkinta.

7 §

Valvonta

Poliisihallitus ja sen alaiset yksiköt valvovat lähtöaineasetuksen ja tämän lain noudattamista.

Tulli valvoo lähtöaineasetuksen noudattamista lähtöaineasetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun tuonnin osalta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo, että lähtöaineasetuksen soveltamisalaan kuuluvien lähtöaineasetuksen liitteen I aineita sisältävien kemikaalien pakkausmerkinnöissä on lähtöaineasetuksen 5 artiklassa tarkoitettu merkintä aineen hankkimisen, hallussapidon ja käytön rajoituksesta.

8 §

Tietojensaantioikeus

Poliisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada lähtöaineasetuksen noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot niiltä, joita mainitun asetuksen säännökset koskevat. Henkilötietojen osalta tietojensaantioikeus koskee vain välttämättömiä tietoja.

Tullilla on oikeus saada poliisilta tarvittavia tietoja lähtöaineluvan oikeellisuuden varmistamiseksi.

9 §

Pois ottaminen ja hävittäminen

Poliisimiehellä ja Tullilla on oikeus ottaa haltuunsa ilman lähtöainelupaa maahan tuotava tai hallussa pidetty aine.

Poliisimies voi ottaa luvan ja siihen liittyvät aineet haltuunsa, jos lähtöaineluvan voimassaolo on peruutettu lähtöaineasetuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Edellä 1 ja 2 momentin nojalla poliisin haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovelletaan, mitä poliisilain 2 luvun 14 ja 15 §:ssä säädetään. Edellä 1 momentin nojalla Tullin haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovelletaan, mitä tullilain (1466/1994) 35 §:n 2 momentissa säädetään.

10 §

Uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista päättäminen

Lähtöaineasetuksen 13 artiklan 1–3 kohdassa tarkoitetuista rajoituksista päättää valtioneuvosto.

11 §

Muutoksenhaku

Toimivaltaisen viranomaisen 4, 6 ja 9 §:n mukaan tekemiin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

12 §

Räjähdeiden lähtöainerikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) hankkii, tuo, pitää hallussaan tai käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta ilman lähtöainelupaa,

2) laiminlyö tarkistaa liiketoimen tai muun luovutuksen yhteydessä, että lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöainetta ostajalla tai muulla vastaanottajalla on lähtöainelupa,

3) laiminlyö elinkeinonharjoittajana varmistaa, että lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöainetta pakkauksessa on mainitun asetuksen 5 artiklassa säädetty merkintä asettaessaan lähtöainetta saataville tai

4) laiminlyö elinkeinonharjoittajana liiketoimen tai sen yrityksen yhteydessä ilmoittaa lähtöaineasetuksen 9 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua oman asiakkaansa epäilyttävästä liiketoimesta tai sen yrityksestä keskusrikospoliisille,

on tuomittava räjähteiden lähtöainerikkomuksesta sakkoon.

Räjähdeiden lähtöainerikkomuksesta tuomitaan myös elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen liitteessä I tai II tarkoitettujen hallussaan olleiden räjähteiden lähtöainetta huomattavasta kaatoamisesta tai anastetuksi tulemisesta keskusrikospoliisille.

Lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II tarkoitettuihin aineisiin rinnastetaan tätä pykälää sovellettaessa 10 §:n nojalla annetuissa päätöksissä tarkoitettuja aineita sisältävät aineet ja seokset. Tätä pykälää ei sovelleta lähtöaineasetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojenkäsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 3 §:n 3 momentin 9 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1181/2013, ja
lisätään 3 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 457/2009 ja 1181/2013, uusi 10 kohta seuraavasti:

3 §

Hallintoasiain tietojärjestelmä

Tietojärjestelmään saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

9) arpajaislaissa (1047/2001) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ilmoituksista, lupahakemuksista, luvista, lupien peruuttamisista, tilityksistä, ilmoitusten tekijöistä sekä luvan hakijoista ja saajista, arpajaisien käytännön toimeenpanijoista ja näiden vastuuhenkilöistä, tarkastustoimenpiteis-

tä sekä kieltoihin ja uhkasakkomenettelyyn liittyvistä toimenpiteistä (*arpajaislupatiedot*);
 10) räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetussa laissa säädettyjen poliisin tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot mainitussa laissa tarkoitusta lupahakemuksesta, luvasta, poliisin toimenpiteestä, päätöksestä ja tarkastuksesta (*lähtöainelupatiedot*).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3 päivänä huhtikuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Sisäministeri *Päivi Räsänen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojenkäsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 3 §:n 3 momentin 9 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1181/2013, ja
lisätään 3 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 457/2009 ja 1181/2013, uusi 10 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Hallintoasiain tietojärjestelmä

Tietojärjestelmään saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

9) arpajaislaissa (1047/2001) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ilmoituksista, lupahakemuksista, luvista, lupien peruuttamisista, tilityksistä, ilmoitusten tekijöistä sekä luvan hakijoista ja saajista, arpajaisten käytännön toimeenpanijoista ja näiden vastuuhenkilöistä, tarkastustoimenpiteistä sekä kieltoihin ja uhkasakkomenettelyyn liittyvistä toimenpiteistä (*arpajaislupatiedot*).

Ehdotus

3 §

Hallintoasiain tietojärjestelmä

Tietojärjestelmään saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

9) arpajaislaissa (1047/2001) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ilmoituksista, lupahakemuksista, luvista, lupien peruuttamisista, tilityksistä, ilmoitusten tekijöistä sekä luvan hakijoista ja saajista, arpajaisten käytännön toimeenpanijoista ja näiden vastuuhenkilöistä, tarkastustoimenpiteistä sekä kieltoihin ja uhkasakkomenettelyyn liittyvistä toimenpiteistä (*arpajaislupatiedot*);

10) räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetussa laissa säädettyjen poliisin tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot mainitussa laissa tarkoitusta lupahakemuksesta, luvasta, poliisin

*toimenpiteestä, päätöksestä ja tarkastuksesta
(lähtöainelupatiedot).*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20 _____ .*